

TA'LIM KLASTERI SHAROITIDA INKLYUZIV TA'LIMNING INNOVATSION MEHANIZMLARI

Dilbar Shukurulo qizi Shukurova

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

dilbarmatkasimova@mail.com

ANNOTATSIYA

Tadqiqot ishimizning dolzarbligi mamlakatimizdagi mavjud ijtimoiy-siyosiy vaziyatning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, shaxs, jamiyat va davlat o'rtasidagi yangi munosabatlar ta'lim tizimidagi o'zgarishlarga asoslanib ta'lim klasteri sharoitida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishga asoslanadi.

Kalit so'zlari: Inklyuziv ta'lim, ta'limiy klaster, idividuallashtirish, integratsiyalashgan, muassasa muhit ta'lim maydoni.

ABSTRACT

The relevance of our research is based on the specifics of the current socio-political situation in the country, the new relationship between the individual, society and the state is based on changes in the education system to increase the effectiveness of inclusive education in the education cluster.

Keywords: Inclusive education, educational cluster, individualization, integrated, institutional learning environment.

KIRISH

Davlatimiz rahbarining 2017 yil 1 dekabrda "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida" gi PF-5270-sonli farmonida nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashga ularni jamiyatdagi mavqeni yanada oshirishga qaratilganidir. 2019 yil 29 apreldagi "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida" gi PF-5712-sonli farmonida ta'lim-tarbiya jarayoniga idividuallashtirish tamoilini bosqichma-bosqich singdirib borish, ta'lim berish metodlarni takomillashtirish imkoniyati cheklangan bolalarga ta'lim xizmati sifatini oshirish hamda mazkur toifadagi har bir bolaning inklyuziv ta'lim olishga bo'lgan huquqini taminlashga qaratilgan chora-tadbirlarni belgilab beradi. Bundan tashqari O'zbekiston Respublikasi prezidentining 2020 yil 13 oktabrdagi "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish

tog'risida"gi PQ-4860-sonli qaror mamlakatimiz ta'lim tizimida jahon standartlari asosida islohatlarning maqsadli va manzili olib borilishini dolzarb masala sifatida o'z oldiga qo'ydi. Mazkur Qaror asosida imkoniyati cheklangan shaxslarning turmush darajasi va sifatini yaxshilash ularga tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish reabilitatsiya hamda ta'lim tarbiya jarayonini takomillashtirish inklyuziv ta'limni kengaytirish belgilab berilgan. O'zbekiston Respublikasi prezidentining 2020 yil 29 apreldagi PF-5987-sonli farmonida ta'lim klasterini yaratish sohada samaradorlikni taminlovchi omil sifatida belgilab berilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Klasterli yondoshuvni pedogogik ta'lim tizimiga tadbiq etish hususan Inklyuziv ta'lim doirasida amalga oshirish hozirgi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Inklyuziv ta'lim muhitidagi bazi bir muommalarni bartaraf etish tashkiliy va ta'limiy masalalarni hal etish ta'lim klasteri modelni yaratish unchalik ham oson emas. Inklyuziv ta'lim muhitida ta'lim klasteri modelini yaratishda barcha manfaatdor tomonlarning o'zaro hamkorligining optimal shaklda bo'lishi muhimdir. Bu arxaik tuzilma bo'lib, u bir-biri bilan o'zaro aloqada bo'lgan moslashuvchan muassasalarini o'z ichiga oladi. Klaster doirasida har bir muassasa jamoasi, resurslari va ulardagi izchil tizimni birlashtirish alohida ta'limga muhtoj shaxslar uchun keng qamrovli sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, muqobil ta'lim shakllaridan biri bo'lgan inklyuziv ta'limni amalga oshirishni ta'minlaydi, shuningdek, qator tashkiliy-pedagogik muammolarni hal qiladi.

Rus tadqiqotchisi E.P. Belanning fikricha, klasterning tashkiliy shakli klaster tarkibiy qismiga kiruvchi barcha muassasalar uchun imtiyozlar beradi, bu esa o'z sa'y-harakatlarini birlashtirish va ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, kasbiy ta'limni differensiallashtirish va individuallashtirishni kuchaytirish va integratsiyalashgan inklyuziv ta'lim muhiti yaratish imkonini beradi.

O'z navbatida klaster modelini ishlab chiqish tashkiliy va ta'limiy maqsad, hamkorlikdagi muassasa tashkilotlarning o'zaro majburiyatlar va birgalikdagi faoliyat bilan bog'langan bo'lib, ma'lum miqdordagi moslashuvchan tarmoq tuzilmalarini kiritishni nazarda tutadi. Biz o'rganayotgan inklyuziv ta'limda klaster modeli tarmoqlari quyidagicha ifodalaymiz:

- turli darajadagi ta'lim muassasalarining o'zaro hamkorligi; (MTT, UO'TM, OTM)

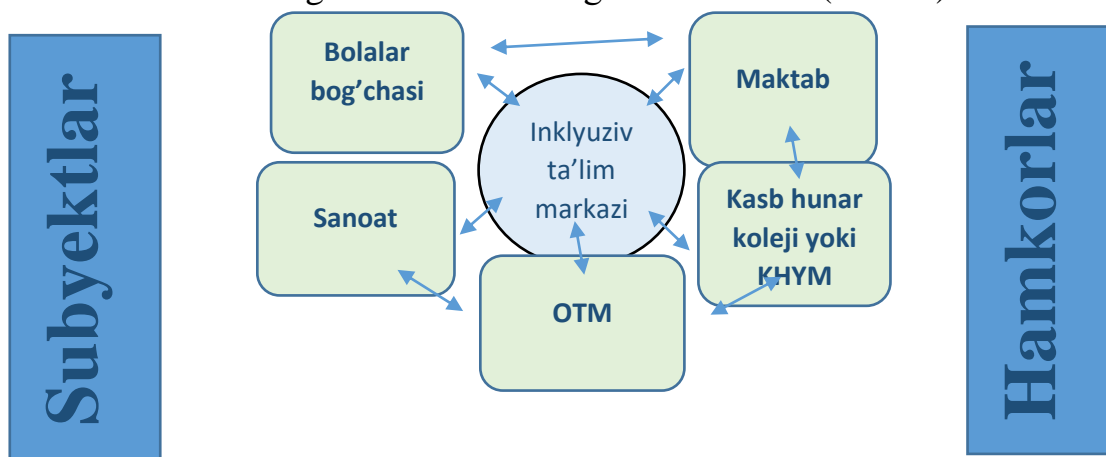
- inklyuziv ta'lim muhitida o'quv jarayoni va uslubiy ta'minotning innovatsion modellarini ishlab chiqish va joriy etish;
- klaster tarkibidagi hamkor muassasalarning o'qituvchilari va xizmat ko'rsatuvchi xodimlarining yangi kasbiy kompetensiyalarni egallashlari;
- klaster tarkibidagi ta'lim muassasalarida kasbiy ta'lim olgan shaxslarni kasbga moslashtirish va ishga joylashtirish.

Binobarin, ta'lim klasteri ierarxik mezonlarga asoslangan bo'lishi, har bir muassasa tomonidan klasterga mos moslashuvchan me'yoriy hujjatlar ishlab chiqilishi, muassalar maqsadga erishish uchun birgalikda induksiya metodi asosida faoliyat yuritishi zarur.

Ta'lim klasteri yondashuvining yana quyidagi asosiy majburiy komponentlari ham mavjud bo'lib:

- klaster komponentlari faoliyatining me'yoriy-huquqiy bazasi;
- yagona umumiy maqsad;
- klaster sub'ektlari – tashkilotlarning o'zaro faoliyatining shaffof mexanizmlari;
- umumiy boshqaruv texnologiyalari va klasterli yondashuvini tashkil etishdan iborat.

Inklyuziv ta'lim jarayonida uzluksiz ta'lim klaster modeli taqdim etilgan tuzilmasida maktabgacha ta'limdan tortib oliy ta'lim muassasalarigacha bo'lgan barcha darajadagi ta'lim muassasalarining keyingi kasbiy faoliyatni ta'minlovchi tashkilotlar ishtirokidagi o'zaro hamkorligini ko'rsatadi. (1-rasm)

XULOSA

Inklyuziv ta'lim sub'ektlari alohida ta'limga muhtoj o'quvchilar, ularning ot-onalari, shuningdek, ta'lim tashkilotlarining o'qituvchilari va murabbiylaridir. Inklyuziv ta'lim sub'ektlarini qo'llab-

quvvatlovchilar hamkorlar esa jamoat tashkilotlari, davlat boshqaruv organlari, shuningdek ish beruvchilardir.

Inklyuziv ta'lim jarayonida uzluksiz ta'limni yaratishda ushbu muassasalar alohida ta'limga muhtoj bolalarni jamiyatdagi bazi bir muommolarini tizimli hal etishga qodir. Albatta ushbu yondashuvlar orqali Inklyuziv ta'lim jarayonida klaster modeli joriy etish va samarali natijalarga erishish uchun har bir ta'lim muassasida alohida ta'limga muhtoj shaxslar bilan individual integral yo'nalishida ishlashga tayyor bo'lgan mutaxassislar va o'qituvchilar jamoasi tomonidan tashkil etiladi.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни, “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида”. – Тошкент, 1997 йил 29 август // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2007 й., 15-сон, 150-модда; 2013 й., 41-сон, 543-модда.
2. Ўзбекистон Республикаси Қонуни, “Таълим тўғрисида”. – Тошкент, 2020 йил 23 сентябрь // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.09.2020 й., 03/20/637/1313-сон.
3. “Таълим кластери шароитида мактабгача ёшдаги имконияти чекланган болаларни инклюзив ва ихтисослаштирилган мактаб таълимига комплекс тайёрлаш методикасини такомиллаштириш” мавзусидаги лойиҳа дастури // 2021 yil. ChDPI.
4. *Ходжамқулов Умид Негматович* “Педагогик таълим инновацион кластерининг илмий-назарий асослари” дис. д-р пед. Наук-Чирчик – 2020.
5. *Муллер Ольга Юрьевна* “Научно-педагогический кластер как основа формирования инклюзивной образовательной среды” Сибирский педагогический журнал ♦ № 1 / 2017.